

13.6.2024

Opetus- ja kulttuuriministeriölle:

Asia: Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnan-ohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Viite: Lausuntopyyntö 6.5.2024

1 Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

OAJ nostaa tärkeimmiksi huomioiksi:

Kokeilulain ulkopuolelle jäävien oppilaitosten toimintamahdollisuudet ja kehittyminen tulee ratkaista niin, että alueellinen ja oppilaitosten elinvoima säilyy. Huoltovarmuus, alueelliset tarpeet ja mahdollisuus opiskella ammattiin tulee säilyttää läpi Suomen. Koulutuksen järjestäjiä tulee kohdella tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja läpinäkyvästi.

Laskennallisen perusrahoituksen eri osien osuuksia tulee ehdottomasti tarkastella uudelleen – opiskelijavuosiin perustuvan rahoituksen osuus tulee olla suurempi (oppivelvolliset 90 %, muut 70 %) ja työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen painoarvon tulee olla pienempi. Koulutuksen järjestäjillä ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia vaikuttaa työllistymiseen ja jatko-opintoihin (mm. ala, alue, opiskelijoiden tuen tarpeet).

Rahoituksen tuleva vuosittainen vaihteluväli (kuinka paljon rahoitus voi vuodessa nousta tai laskea tulevina vuosina) on liian suuri. Sen pitää olla +/- 3 %. Rahoitusta koskevien säännösten muuttumisen lisäksi on huomioitava, että koulutuksen järjestäjän rahoitus voi nousta tai laskea merkittävästi ammatillisen koulutuksen tulevien leikkausten vuoksi. Näiden yhteisvaikutus pitää huomioida, jotta toimintaa voidaan ennakoita.

Opiskelijan oikeutta tarvitsemaansa oppimisen tukeen tulee tarkentaa opiskelijälähtöisesti: mitä hän tarvitsee, mitkä ovat tuen eri muodot ja ketkä antavat tukea. Tukiopetuksen lisäksi tulee mainita tilapäinen erityisopetus, kielellinen tuki, opiskeluvaihtelun tukevat opinnot ja opinto-ohjaus. Toimijoiden käsitteitä on tarkennettava. Laadukkaan oppimisen tuen edellytyksenä on, että opetusta antavat opettajat, opinto-ohjausta opinto-ohjaajat ja erityisopetusta erityisopettajat. Oppimisen tuen uudistamisessa tulee varmistaa, että myös rahoitus ohjaa antamaan tukea – rahoituksen korotuskerrointa ei tule poistaa.

Hallinnollisen työn tulee vähentyä, kun uudistetaan lainsäädäntöä (HOKS ja kirjaamiset), sen vähentämättä rahoitusta. HOKS:ia koskevat säädökset pitää avata ja

13.6.2024

tarkastella mitä kirjaamisvelvoitteita voidaan vähentää. Muutosten yhteydessä on tarkistettava vaikutukset asetuksen ammatillisesta koulutuksesta 3 lukuun, Henkilökohtaistaminen, sekä lakiin valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (994/2017, luku 2, 9 §).

2 Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

OAJ tukee ajatusta järjestämislopakäytännön keventämisestä ja nopeuttamisesta. Koulutuksen laadun seuranta ja ohjaus tulee varmistaa kaikkien koulutuksen järjestäjien osalta ja kokeilulain ulkopuolella olevilla koulutuksen järjestäjillä on myös oltava mahdollisuus hakea uusia tutkintojen järjestämislupia kohtuullisella käsittelyaika-
taululla.

Mahdollisuudet opiskella ammattiin läpi Suomen tulee varmistaa, huoltovarmuutta ja alueellisiin tarpeisiin vastaamista tulee ylläpitää ja digitalisaation hyödyntäminen ei saa olla säästökeino, jonka avulla järjestäjäverkkoa harvennetaan.

Kokeiluun valittavien koulutuksen järjestäjien laaja tutkintojen järjestämisoikeus ja neuvottelumenettelyn tuomat mahdolliset muutokset voivat aiheuttaa henkilöstön osalta sekä lisä- että täydennyskoulutustarpeita (mm. tutkintokieli) ja tämä on otettava huomioon sekä neuvotteluissa että kokeiluun varatussa harkinnanvaraisessa rahoituksessa.

Työllisyysalueiden kanssa tehtävä yhteistyö tulee mahdollistaa kaikille, myös kokeilulain ulkopuolella oleville koulutuksen järjestäjille. Tieto työllisyysalueilla tarvittavista koulutuksista tulee olla saatavilla kaikille koulutuksen järjestäjille.

OAJ vaatii, että koulutuksen järjestäjiä tulee kohdella tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja läpinäkyvästi. Kokeilussa oleville ja kokeilun ulkopuolella oleville tulee jakaa suoritteiden mukaisia opiskelijavuosia samoilla periaatteilla. Kokeilun ulkopuolella olevien koulutuksen järjestäjien kanssa tulee esityksen mukaisesti järjestää alueellisia tai alakohtaisia keskustelutilaisuuksia, joissa ammatillisen koulutuksen tavoitteiden lisäksi tulee avata kokeilussa olevien koulutuksen järjestäjien toiminnan tuloksia ja sujuvuutta.

Vaativan erityisen tuen tarve on lisääntynyt ja tulee suurella todennäköisyydellä jatkossakin lisääntymään. Kokeilulain säätämisen ja neuvottelumenettelyn yhteydessä tulee pohtia vaativan erityisen tuen koulutuksen saavutettavuutta siten, että vaativan erityisen tuen tarpeessa olevat opiskelijat voivat opiskella lähempänä kotiaan. Useammalle yleiselle koulutuksen järjestäjälle tulisi myöntää vaativan erityisen tuen järjestämislupia siten, että opiskelijapaikat myönnetään sellaisille vaativan erityisen tuen opiskelijoille, joilla on edellytyksiä valmistua ammattiin ja toimia tulevassa ammatissaan esim. täsmätyökykyisenä (ei vaikeasti vammaiset).

Vaativan erityisen tuen opiskelijoiden opiskeleminen yleisissä oppilaitoksissa edistää inklusiota ja erilaisten oppijoiden kohtaamisen taitoa. Näillä oppilaitoksilla tulee olla vaativan erityisen tuen osaamista (kelpoisia erityisopettajia ammatillisen opettajan

13.6.2024

työparina) ja valmiudet tarjota täydennyskoulutusta erilaisten oppijoiden kohtaamisesta muulle opetus- ja ohjaushenkilöstölle sekä hallintohenkilöstölle.

3 Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

OAJ tukee rahoitusjärjestelmän yksinkertaistamista. Esitysluonnoksessa kuitenkin laskennallisen rahoituksen määräytymisperusteisiin esitetyt muutokset ovat liian suuria. OAJ esittää, että opiskelijavuosiin perustuvan rahoituksen osuus oppivelvollisten osalta nostetaan 90 %:iin ja vaikuttavuusrahoituksen osuus on korkeintaan 10 % yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi toisen asteen oppivelvollisten opiskelijoiden koulutuksen osalta.

Laskennallisen rahoituksen opiskelijavuosiin perustuvan osuuden kertoimia ollaan esityksen mukaan vähentämässä huomattavasti. Periaatteena kertoimien vähentäminen on kannatettavaa, mutta esityksessä ollaan poistamassa erityisen tuen kerroin. OAJ vastustaa tämän kertoimen poistamista ja esittää, että kerroin säilytetään. Hallitusohjelmassa halutaan turvata opiskelijoille riittävä määrä lähiopetusta ja tarvittava oppimisen tuki. Jos oppimisen tukeen ja erityiseen tukeen ei määritellä kerrointa tai mitään ohjaavaa rahoitusinstrumenttia, niin opiskelijat tulevat olemaan hyvin eriarvoisessa asemassa riippuen koulutuksen järjestäjien arvovalinnoista.

Säilytettävänä kertoimina OAJ kannattaa esityksen mukaisesti vaativan erityisen tuen kertoimia, majoituskerrointa sekä korikertoimia. Korikertoimien osalta tulee kuitenkin tarkistaa tutkintojen siirrot korista toiseen, ettei tiettyjen, varsinkin työvoimapula-alojen tutkintojen järjestäminen tule kannattamattomaksi tai heikennä koulutuksen laatua. OAJ vaatii, että korikertoimet yksi ja kaksi säilytetään ennallaan laadun mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi.

Uutena kertoimena on luonnoksessa esitetty opiskelijan lähtötason painotuskerrointa. Lähtötason kertoimessa otettaisiin huomioon perusopetuksen päättäneiden todistuksen arvosanoja ja mahdollisia opiskeluvalmiuksiin vaikuttavia tekijöitä. OAJ kannattaa uutta kerrointa. OAJ muistuttaa kuitenkin, että ammatillisessa koulutuksessa perusopetuksen arvosanat eivät aina kerro tulevasta menestyksestä toisella asteella koulutusten erilaisen luonteen takia. Päättötodistuksen arvosanat eivät myöskään aina kerro tuen tarpeesta, jos tarve on jaksamiseen ja/tai mielenterveyteen liittyvästä tuesta. Lisäksi ammatilliseen koulutukseen hakeutuu huomattava määrä opiskelijoita, jotka ovat suorittaneet peruskoulun vuosia tai jopa vuosikymmeniä sitten ja kansainvälisiä opiskelijoita, joiden todistusten vertailu voi olla haastavaa. Ilman Suomen koulutusjärjestelmästä myönnettyä todistusta tai vuosia vanhan päättö- tai tutkintotodistuksen avulla hakevien opiskelijoiden osalta tulee löytää mahdollisimman vähän hallinnollisesti työllistävä keino arvioida lähtötaso. OAJ esittää, että näille opiskelijoille kehitetään valtakunnallinen lähtötasotesti.

Hallituksen tavoitteena on lisätä tutkintojen ja tutkinnon osien suorittamista sekä työllistymistä ja jatko-opintoihin siirtymistä. Suoritusrahoituksen prosenttiosuuden nostamiseen koulutuksen järjestäjä voi toimillaan, riittävällä opetuksella, tuella ja

13.6.2024

erityisellä tuella vaikuttaa, mutta työllistymiseen ja jatko-opintoihin siirtymiseen ei aina keinoja ole. OAJ esittää, että vaikuttavuusrahoituksen osuus on korkeintaan 10 %.

Muiden kuin oppivelvollisten osalta rahoitusmallissa tulee säilyttää nykyinen 70 % perusrahoitusosuus.

Yhteiskunnassa tapahtuvat suhdannevaihtelut ja talouden muutokset vaikuttavat eri tavoin eri maakunnissa ja työllisyystilannenäkymät eivät ihan heti Suomen taloustilanteen noustessa esim. kaikissa maakunnissa parane. Jatko-opintoihin siirtymisen osalta – jos jatko-opinnoiksi edelleen luetaan vain korkeakouluopinnot – on haasteena rajallinen määrä opiskelupaikkoja. OAJ ehdottaakin, että jatko- opinnoiksi tulee määrittellä myös osaamistasoa nostavat ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

OAJ kannattaa suoritteiden perusteella myönnettävää perusrahoitusta. Suoritteisiin perustuen koulutuksen järjestäjä pystyy paremmin ennakoimaan tulevien vuosien rahoituksen määrää. OAJ suhtautuu kuitenkin kriittisesti siihen, että opiskelijavuosien enimmäismäärä rajoittaa aikuisten kouluttautumismahdollisuuksia. Näillä ehdotuksilla kehysriihen leikkausten kohdentumisen lisäksi on negatiivisia vaikutuksia kohtaantongelman ratkaisemiseen sekä osaavan työvoiman saantiin.

Rahoitusmallin muutoksessa esitetään kolmen vuoden siirtymäaikaa, jolloin laskennallinen rahoitus voi laskea kolmen vuoden aikana jopa 22 % tai nousta jopa 30 %. Rahoituksen vaihteluväli ei voi vaihdella näin merkittävästi vaikuttamatta koulutuksen laatuun ja osaamisen kehittämiseen. OAJ esittää, että rahoituksen vaihteluväli on enintään +-3 %. On luotava esimerkiksi harkinnanvaraisen rahoituksen avulla mekanismi, jolla turvataan rahoituksen ennakoitavuus.

Lisäksi harkinnanvaraisen rahoituksen osalta OAJ muistuttaa, että kaikkia koulutuksen järjestäjiä on kohdeltava tasavertaisesti, hakuperusteet on oltava läpinäkyviä ja rahoitukselle on määriteltävä pysyvämpiä kriteereitä.

Rahoituksen (laskennallinen ja harkinnanvarainen) jakaminen yhdellä rahoituspäätöksellä edellyttää OKM:ltä selkeää ohjeistusta riittävän ajoissa.

4 Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Oppimisen tuen tarpeet ovat lisääntyneet. Riittävä tuki auttaa hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti opiskelijoita valmistumaan, työllistymään ja siirtymään jatko-opintoihin.

OAJ huomauttaa, että hallitusohjelman mukaisesti oli tarkoitus yhtenäistää oppimisen tukea varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Lausunnonle annettu luonnos ammatillisen tuen uudistuksista yhtenäistää käytäntöä ennen kaikkea lukiokoulutuksen kanssa. Käytännössä kuitenkin ammatillisessa koulutuksessa jatkossakin säädettäisiin erityisestä tuesta, mutta lukiokoulutuksessa erityisopetuksesta.

13.6.2024

63 § ja 64 § edellyttävät tarkennuksia

OAJ kannattaa säädöstä opiskelijan oikeudesta oppimisen tukeen 63 §, mutta esittää sen tarkentamista seuraavanlaiseksi.

OAJ:n esitys 63 §

”Opiskelijalla on oikeus tarvitsemaansa oppimisen tukeen tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki järjestetään osana tutkintokoulutusta. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta, kielellistä tukea ja opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja, opinto-ohjaajan antamaa opinto-ohjausta ja erityisopettajan antamaa tilapäistä erityisopetusta. Erityisopettaja voi myös antaa opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja”.

Oppimisen tuessa on täsmällisesti määriteltävä opiskelijan oikeus edellä mainittuihin tutkimuotoihin. Tämä täsmällisempi säätäminen on erittäin tärkeää siksi, että ammatilliseen koulutukseen tulee merkittävä osa opiskelijoita, jotka ovat saaneet perusopetuksessa oppimisen tukea. Lainsäädännössä tulee määritellä opiskelijan oikeus myös opiskeluvalmiuksia tukeviin opintoihin, koska tarve näille vakiintumassa oleville OPVA-opinnoille on selkeä.

Esityksessä oppimisen tuki kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämisen suunnitelmaan (HOKS). On huomioitava, että tämä lisää opettajien ja koulutuksen järjestäjän jo nyt suurta hallinnollista työtä. Jos tuki kirjataan HOKS:n, on HOKS:ia kevennettävä muulla tavoin. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen poisto ja tätä kautta kirjaamistyön väheneminen vähentää vain hieman hallinnollista työtä.

OAJ kannattaa säädöstä opiskelijan oikeudesta erityiseen tukeen 64 §, mutta esittää sen tarkentamista seuraavanlaiseksi.

OAJ:n esitys 64 §

”Opiskelijalla on oikeus tarvitsemaansa erityiseen tukeen, jos hänellä on oppimisvaikeuksia tai muita perusteltuja syitä, joiden vuoksi hän tarvitsee säännöllistä tai pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi, eikä 63 § tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarpeiden kannalta.

Erityinen tuki on erityisopettajan antamaa erityisopetusta. Lisäksi erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta, jota opettaja antaa, sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä”.

Opiskelijan oikeudessa erityiseen tukeen, 64 §, tulee oppimisvaikeuksien määrittelyn pohjautua nykyisen tavoin erityisopettajan pedagogiseen arviointiin sekä tiedonsiirrolla saatuun tietoon opiskelijan aiemmasta tuesta. Edellytyksenä ei tule edelleenkään olla lääketieteelliset diagnoosit tai tietyt testit. Lisäksi opiskelijalla tulee olla oikeus

13.6.2024

erityiseen tukeen myös muista perustelluista syistä kuin oppimisvaikeuksista esim. tietyt terveydelliset syyt, jos ne luovat tarpeen säännölliseen ja pitkäaikaiseen oppimisen tukeen.

Esityksessä oli viittauksia myös muuttumassa olevaan perusopetuksen oppimisen tukeen. Näitä on tarkennettava sitten kun perusopetuksen säädöksistä on säädetty.

OAJ pitää välttämättömänä, että tiedot perusopetuksessa laadittavasta oppilaskohtaisista tukitoimista koskevasta päätöksestä siirretään viiveettä koulutuksen järjestäjälle. Säädösperusteluissa on mainittava myös opiskelijaa opettavien opettajien oikeudesta tarkastella oppimisen tukea koskevan päätöksen sisältöä.

Opiskelijaksi ottaminen ammatillisessa koulutuksessa

OAJ uusii vuonna 2021 lausumansa näkemyksen koskien Opetus- ja kulttuuriministeriön asetusta toisen asteen koulutuksen opiskelijoiden valintaperusteista.

Voimassa olevan asetuksen mukaan perusopetuksessa yksilöllistetty oppimäärä ei näy opiskelijavalinnassa (yhteishaku) tilanteessa, jossa opiskelijaksi hakevalla on yksi yksilöllistetty oppimäärä. Tämä mahdollistaa huomattavan heikoin taidoin ammatilliseen koulutukseen siirtymisen ilman, että asia tulee ilmi opiskelijavalinnan yhteydessä.

Käytännössä perusopetuksen oppiaineen yksilöllistäminen toteutetaan perusopetuksessa vasta tilanteessa, jossa oppilas ei savuta arvosanan 5 tasoa yksilöllisten tukitoimien avulla. Näin ollen yksilöllistetyn oppimäärän opiskelleen oppilaan osaaminen on korkeintaan 5 tasoa ja tosiasiallisesti alhaisempi kuin 5 taso, vaikka yksilöllistetty suoritus on hyväksytty.

Asetusta päivitettiin vuonna 2021, jolloin OAJ esitti seuraavaa:

”Esityksen mukaan yhteishaussa matematiikan ja äidinkielen yksilöllistetyt oppimäärät opiskelleet opiskelijat otettaisiin opiskelijaksi harkintaan perustuvan valinnan kautta yhteisvalinnan asemesta. OAJ pitää ehdotettua menettelyä riittämättömänä ratkaisuna opiskelijavalintaa koskevaan arvosanojen vertailtavuusongelmaan. Esitetty ratkaisu ei korjaa riittäväällä tavalla ns. tähtimerkinnän saaneiden oppilaiden arvosanojen vertailtavuusongelmaa, jos menettely toteutetaan vain tilanteessa, jossa opiskelijalla on yksilöllistetty sekä äidinkielen että matematiikan oppimäärä.”

OAJ pitää välttämättömänä, että asetusta muutetaan siten, että perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän päättöarvioinnin arvosana, joka on merkitty erillisellä tähtimerkinnällä yksilöllistetyn oppimäärän lisätietona, rinnastuu yhteishakumenettelyssä käytetyssä järjestelmässä arvosanaan 5. Menettely vahvistaisi yhteishakumenettelyn yhdenvertaisuutta. (OAJ:n lausunto 25.8.2021)”

OAJ uudistaa vaatimuksensa asetuksen päivittämisestä edellä mainitusti.

13.6.2024

5 Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset

OAJ kannattaa tilauskoulutusta (33§) koskevia tarkentavia kirjauksia muilta osin, mutta pykälää tulee muuttaa seuraavalla tavalla koulutuksen järjestäjän koulutusvienti-toiminnan jatkumisen varmistamiseksi:

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää tilauskoulutuksena opiskelijaryhmälle järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että tilauskoulutukseen osallistuvat ovat tietoisia oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tilaajana voi toimia tilauskoulutuksessa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö.

Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa, että tilauskoulutuksessa rahoittajana toimii Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö.

Kunta- tai kuntayhtymäpohjaisia ammatillisia koulutuksen järjestäjiä (joita suuri osa koulutuksen järjestäjistä on) sitoo kuntalaki ja siten tilauskoulutusta järjestääkseen heidän on toimittava oman tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa perustetun osake- tai muun yhtiön kautta.

6 Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Ammatilliseen tehtävään valmistava koulutus pykälään (8 §) tehtävä muutos, joka poistaa ammatillista osaamista syventävän tai täydentävän koulutuksen sekä henkilöstökoulutuksen (3 §, 1 mom. 1 kohta) poistaminen voi aiheuttaa koulutuksen järjestäjille henkilöstöön kohdentuvia muutoksia tai vähennystarpeita. Jos tutkintoa ja tutkinnon osaa pienempiä kokonaisuuksia sekä henkilöstökoulutusta ei markkinahintaisena koulutuksena yritykset ja elinkeinoelämä hanki, niin tämä yhdessä jatkuvan oppimiseen kohdistuvien leikkausten sekä aikuiskoulutustuen lakkauttamisen kanssa johtaa henkilöstövähennyksiin. OAJ edelleen vaatii kaikkien muutosten yhteisvaikutusten arviointia, niiden henkilöstövaikutuksia sekä vaikutusta opetusalan houkuttelevuuteen.

Hallituksen esityksessä olevaa työelämätoimikuntien tehtävien supistamista (120§) OAJ ei kannata. Työelämätoimikunnat on nimetty ammatillisen koulutuksen laadunvarmistuksen tueksi. Näyttöjen toteutuksen seuranta ja osaamisen arvioinnin laadunvarmistus on ollut yksi päätehtävistä. Järjestämislupahakemusten ohessa olevien tutkintokohtaisten osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmien tarkistaminen ja niistä lausuminen on keino eri alojen yhdenvertaisen laadun takaamiseksi.

Ehdotuksessa perustellaan työelämätoimikuntien tehtävien supistamista sillä, että kokeilulain piirissä olevien koulutuksen järjestäjien laajat tutkinnon järjestämisoikeudet ja neuvottelumenettelyn laadunvarmistus vähentävät työelämätoimikuntien laadunvarmistuksen tehtäviä. Kokeilulain ulkopuolelle jää nykyisten koulutuksen järjestäjien määrän mukaisesti n. 95 koulutuksen järjestäjää. Heidän toimintansa laadunvarmistuksesta on myös pidettävä huolta.

13.6.2024

Työelämätoimikuntien vierailukäynnit on koettu sekä toimikuntien että työelämän edustajien osalta alan toimijoiden yhteistyötä syventävänä sekä vierailukohteissa koulutuksen järjestäjien osalta laatua parantavana, kun keskusteluissa on nostettu esiin kunkin alan kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutuksista perittävien maksujen poistaminen (105§) aiheuttaa tiettyjen tutkintojen järjestämiskustannuksien (materiaalikulut tai erikoisalojen luennoitsijapalkkiot) osalta haasteita. Vaikka ehdotuksessa tutkintotyyppi-kerroin poistetaan AT- ja EAT-tutkinnoista, on suuri osa näistä siirretty asetusluonnoksessa ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista kustannuskoriin 1, jonka kustannuskerroin tippuu 47 % (0,78 -> 0,41). Nykyisenkään säädännön aikana opiskelumaksuja ei ole saanut periä yli 25 % koulutuksen järjestäjän arvioimista koulutuksen järjestämisestä aiheutuvista keskimääräisistä kustannuksista. OAJ kannattaa nykyisen käytännön säilyttämistä.

7 Asetusluonnokset, asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista

OAJ kannattaa opiskelijavuosimääritelmän muutosta. Kun heinäkuuta ei lasketa opiskelijavuotta vähentäväksi niillä, jotka suorittavat kokonaista tutkintoa, (tai TELMA tai TUVA) vähenee koulutuksen järjestäjillä houkutus pitää kesäkuussa lyhyttä opintojaksoa välttääkseen rahoituksen vähenemistä.

Kustannusryhmien kertoimien muutos heikentää suurta osaa AT- ja EAT-tutkintojen järjestämisestä. Siirto kahden kustannusryhmän verran (esim. ryhmästä 4 ryhmään 2) on ao. tutkinnoille ”kuolinisku”. Perusteita tutkintojen siirroille kustannusryhmästä toiseen tulee tarkastella ja huolehtia, että kustannustietojen keruussa koulutuksen järjestäjät toimivat samojen periaatteiden mukaan. OAJ kannattaa TUVA-koulutuksen kertoimen nostoa, koska ryhmät ovat olleet hyvin heterogeenisiä ja monin paikoin niin vaativia, että ryhmissä on tarvetta opettajan lisäksi kokoaikaiselle erityisopettajalle sekä opinto-ohjauksen vahvistamiselle.

Suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen kertoimet ohjaavat kouluttamaan työttömiä ja henkilöitä, joilla ei ole aiempaa tutkintoa. Yhteiskunnallisen vastuun kannalta tämä on kannatettava asia, mutta OAJ muistuttaa, että suoritettu tutkinto voi olla ajalta yli kymmenen vuotta sitten ja silloin tutkinnon tuottamat tiedot ja taidot eivät enää ole tämän päivän työelämässä riittäviä. Tutkinnon painotuskerroin nolla tällaisessa tapauksessa voi suunnata koulutuksen järjestäjän opiskelijavalintoja ja heikentää jälleen osaamisen kehittämistä, jatkuvaa oppimista ja siten motivoituneen työvoiman kouluttamista. OAJ vaatii kaikkien käynnissä olevien muutosten yhteisvaikutusta jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien heikkenemiseen. On huomioitava, että on lukuisa joukko aloja ja tutkintoja, joita määrittävät muodolliset kelpoisuudet ja jotka kelpoisuudet tulee saavuttaa myös alenevan rahoituksen tilanteessa.

13.6.2024

OAJ vaatii, että työelämäpalautteen työpaikka- ja työpaikkaohjaajakyselyä kohdennetaan uudelleen päällekkäisyyksien vähentämiseksi. Nämä kaksi kyselyä suuntautuvat usein samalle henkilölle ja kun jokaisesta tutkinnon osasta lähetetään nämä kaksi kyselyä jokaisen opiskelijan osalta, niin työelämän edustajat saavat niin paljon kyselyjä, että heillä on haasteita vastata niihin.

8 Muut kommentit

Lopuksi:

Hallitusohjelmassa esitetyt tavoitteet ammatillisen koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi korostavat ammatillisen koulutuksen merkitystä työelämän tarpeisiin vastaamisessa ja koulutuksen jälkeen työllistymisessä. Hallitusohjelman tavoitteena on myös uudistaa rahoitusmallia, selkiyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen ketju varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Nämä tavoitteet ja tavoitteiden toteuttamiseksi suunnitellut toimenpiteet ovat OAJ:n näkemyksen mukaan pääsääntöisesti kannatettavia, mutta toimenpide-ehdotuksissa on vielä tarkennettavaa. Ammatillisella koulutuksella on myös tavoite tukea opiskelijan kasvua sivistyneeksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi. Yhä enemmän erityisesti oppivelvollisten kohdalla painottuu yhteiskunnallinen vastuu sekä ennaltaehkäisevä lastensuojelu.

Lausunnon annettu kokonaisuus on varsin suuri ja vaikutuksiltaan merkittävä. Se on laadittu tiukassa aikataulussa ja näiden muutosten yhteisvaikutuksia koulutuksen järjestäjien toimintaan on haastavaa ennakoida, ovatpa he kokeilulain piirissä tai eivät.

Esitysluonnoksen rahoitusmallin uudistamisen vaikutukset sekä vuodelle 2025 kohdentuvat ammatillisen koulutuksen rahoituksen leikkaukset aiheuttavat sopeutus-toimien suunnittelua ja toteuttamista koulutuksen järjestäjille lähitulevaisuudessa. Lisäksi on huomioitava aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan lakkauttamisen vaikutukset koulutuksen järjestäjien toimintaan.

OAJ vaatii, että muutosten kokonaisvaikutusten arviointi tulee tehdä kattavasti rahoituksen jakautumisen, muutosten kustannusvaikutusten, henkilöstövaikutusten ja koulutuksen laadun osalta.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Katarina Murto
puheenjohtaja

Eira Bani
johtava erityisasiantuntija